

Jaarverslag Waterlands Archief 2014

Het in gebruik nemen en verder ontwikkelen van de nieuwe website (digitale studiezaal), het uitvoeren van de pilot E-depot en het maken van een nieuw beleidsplan stonden in 2014 centraal. Daarnaast is hard gewerkt aan het wegwerken van de achterstanden in archiefbewerking, de verbetering van de (digitale) toegankelijkheid van de archieven en intensivering van de contacten met de scholen.

Bestuur en organisatie

In 2014 is verder uitvoering gegeven aan het Beleidsplan 2012-2014. In oktober is het concept van het nieuwe beleidsplan voor de periode 2015-2017 door het dagelijks bestuur van het ISW goedgekeurd. Begin november is dit besproken met en goed bevonden door de portefeuillehouders van de aangesloten gemeenten. Het Beleidsplan 2015-2017 met de titel *Duurzaam Digitaal 2.0* werd op 10 december door het algemeen bestuur vastgesteld.

De administratieve en organisatorische ondersteuning door het ISW werd gedeeltelijk uitbesteed: de boekhouding en de personeels- en salarisadministratie werden uitgevoerd door de gemeente Waterland. De juridische ondersteuning bleef onder verantwoordelijkheid van het ISW.

Financiën

De begroting voor 2014 bedroeg € 1.147.796,-. Het tekort op de rekening 2013 (ontstaan door tegenvallers onderhoud gebouw) werd intern binnen het ISW opgelost. Voor de financiële positie van het Waterlands Archief wordt verder verwezen naar de jaarrekening 2014.

Personeel

De vaste formatie bedroeg in januari 9.7 fte, verdeeld over 13 medewerkers. Daarnaast was het gehele jaar een projectmedewerker (0.7 fte) werkzaam i.v.m. de bewerking van het archief van de gemeente Zeevang (1970-2000) en het archief van de Brandweer Purmerend (1930-2013). Van januari tot eind mei werd onderzoek gedaan naar digitale dienstverlening door een stagiaire van de opleiding Archivistiek B (HvA). In november begonnen twee stagiaires aan hun stage, respectievelijk in het kader van de opleiding Geschiedenis (UvA) en de opleiding Administratie (ROC Zaanstad). Daarnaast waren zo'n 20 vrijwilligers actief. Zij maakten zich verdienstelijk op het gebied van de ontsluiting en digitalisering van de archieven en collecties, en de dienstverlening.

Deskundigheidsbevordering

In 2014 werden de modules Beschikbaar stellen, Geschiedenis en Materiële zorg van de opleiding Archiefassistent gevolgd en werd door één medewerker de opleiding afgesloten met een diploma. Ook werd een module Geschiedenis aan de Open Universiteit met succes afgerond. Verder werd deelgenomen aan cursussen en workshops van Mais Flexis m.b.t. applicatiebeheer, transcriberen en Archieven Portaal Collectie Europa. Ook werd deelgenomen aan de workshop Toepassingsprofiel Metadata Lagere Overheden (Archief2020) in het Waterlands Archief.

Verder werden verschillende bijeenkomsten van de branchorganisatie BRAIN bijgewoond over archiefinspectie, dienstverlening en organisatie. Op deze manier werd gewerkt aan de toename van de kennis en vaardigheden van de medewerkers.

Gebouwbeheer en ICT

Evenals in 2013 werd in 2014 gewerkt aan het verhelpen van de bij de herinrichting geconstateerde gebreken aan het gebouw. Ook vond nacontrole plaats van de werkzaamheden die in het kader van de herinrichting waren uitgevoerd. Gedurende het hele jaar was er periodiek overleg met de gemeente Purmerend over het groot onderhoud van het gebouw, waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Met ingang van dit jaar is een contract aangegaan met het schoonmaakbedrijf Alcmaria te Alkmaar. In november is het contract met KPN opgezegd en is overgegaan op VOIP- telefonie (Voice Over IP), uitgevoerd door de firma Vogelpoel te Wormerveer, die ook verantwoordelijk is voor de ICT/ Helpdesk.

Taakuitvoering

Toezicht op het beheer van niet overgedragen archieven

In dit kader werden inspecties uitgevoerd bij de gemeenten Landsmeer en Edam- Volendam. Hierbij stonden de Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) centraal. Op basis hiervan wordt door de colleges van B&W (in het kader van het horizontaal toezicht) verslag uitgebracht aan de gemeenteraad en vervolgens aan de provinciale archiefinspectie Noord- Holland, die verantwoordelijk is voor het interbestuurlijk toezicht. Bijgewoond werden ook de verificatiegesprekken van de provinciale archiefinspectie met de gemeenten t.a.v. de KPI's. Aan alle ISW- gemeenten werd advies gegeven ten aanzien van de dossiervorming, de vernietiging van archiefbescheiden en de digitale archivering. Ook werden aanwijzingen gegeven in verband met de aanpassing Besluit Informatiebeheer, Archiefverordening en het maken van een kwaliteitssysteem. Voorts werd geadviseerd over de archivering i.v.m. de opheffing van de TDBZ, samenwerking met Cosensus en de ambtelijke fusie Purmerend- Beemster. Door de toenemende digitalisering is de adviserende taak ten behoeve van de gemeenten verder toegenomen. De archiefinspecteur werkte nauw samen met de archiefinspecteurs van Alkmaar, Haarlem, Hoorn en Zaanstad, en de provinciale archiefinspectie Noord-Holland. Daarnaast werd deelgenomen aan het overleg Noord- en Zuid- Hollandse en Utrechtse archiefinspecteurs.

E-depot

De stuurgroep e-depot (secretarissenoverleg) kwam op 11 juni 2014 bij elkaar om te worden geïnformeerd over de voortgang van het project *Gezamenlijk e- depot ISW- gemeenten en WA*. De intergemeentelijke projectgroep- onder coördinatie van WA- hield zich bezig met de voorbereiding van de aansluiting op het e- depot. Deze werkgroep kwam in 2014 vier keer bij elkaar, op 17 februari, 31 maart, 5 juni en 4 september, tekens bij een andere gemeente. Op 15 december werd in het Waterlands Archief voor alle deelnemers een workshop over metadata georganiseerd (Archief2020). Met RA Alkmaar en het Streekarchief Hollands Midden (Gouda) werden voorbereidingen getroffen voor een gezamenlijke pilot e-depot. De 1^e fase van de pilot werd uitgevoerd samen met de gemeente Waterland. Hiervoor werd subsidie verkregen bij het landelijke bureau Archief 2020 (Nationaal Archief). Voor de coördinatie en uitvoering werd gebruik gemaakt van de diensten van een ZZP-er.

Acquisitie

Najaar 2014 werd het archief van de gemeente Zeevang (1970-2000) formeel overgedragen. De bouwvergunningen van de gemeente Beemster over de periode 1990-2010 werden vervoegd overgebracht naar het WA wegens ruimtegebrek door de ambtelijke fusie met Purmerend. Om dezelfde reden werd begin 2015 het gehele gemeentearchief van Beemster (1990-2010) vervoegd overgedragen. Verder werd voorjaar 2014 het archief van de Brandweer te Purmerend (1930-2013) overgebracht.

Daarnaast werd een aantal archieven verworven van particuliere organisaties en personen zoals het archief van de Singelschool- Christelijk Nationaal Schoolonderwijs te Purmerend, de Hengelaarsvereniging 'Onderling Genoegen' te Wormer, de Firma Gebroeders Klopper (timmer-, metsel- en betonbedrijf, steenhouwerij), Kasko Bouw te Purmerend, de Uitvaartvereniging Middellie en Kwadijk, de Gemengde Zangvereniging Harmonie te Wormer, de hervormde gemeente Knollendam, Vrouwen van Nu- Noord-Holland afd. Beemster, de restauratie-architect N. Boschma, Jan Zuidland, Simon Rem, en de Collectie Niemeijer bestaande uit prentbriefkaarten, tekeningen en handschriften, voornamelijk betreffende Broek in Waterland.

Voor de verwerving van beeldmateriaal zie verder onder Beelddocumentatie.

Beheer en ontsluiting

Eind 2014 beheerde het Waterlands Archief bijna 5 km' aan archief en documentatie. Ongeveer de helft hiervan, 2500 m', werd ingenomen door archieven van de gemeenten; bijna 900 m' door archieven van waterschappen en andere overheidsorganisaties en circa 500 m' door archieven van kerken en andere particuliere organisaties. Daarnaast beschikt het Waterlands Archief over een

bibliotheek met meer dan 5000 publicaties, tijdschriften en kranten en over een grote collectie kaarten, prenten en foto's.

In oktober 2014 resteerde er nog 735 m' van de 1500 m' achterstand (eind 2008 vastgesteld) in de bewerking en conservering van de gemeentelijke archieven. Dat wil zeggen dat sinds begin 2009 765 m' is weggewerkt. Dit is geheel volgens de planning, waarbij in 2021 de gehele achterstand moet zijn ingehaald.

Gewerkt werd aan de inventarisatie van de archieven van de voormalige gemeenten Wormer (1930-1980) en Jisp (1970-1990), de Gezondheidscommissie Purmerend e.o., de Brandweer Purmerend (1930-2013) en het archief van het stadsbestuur Edam (1357-1816). Afgerond werden de inventarisaties van de archieven van het dorpsbestuur van Broek in Waterland (1387-1812), de voormalige gemeente Wijdewormer (1946-1990) en de gemeente Zeevang (1970-2000). Op kosten van HHNK werden de archiefjes van de polders Kleiput, Hobreederkoog en Floriskoog geïnventariseerd. Daarnaast werd -door vrijwilligers- gewerkt aan de inventarisatie van de archieven van de hervormde gemeente Edam en de Evangelisch-Lutherse gemeente Purmerend. Verder werden o.m. toegankelijk gemaakt: de archieven van Vrouwen van Nu (voorheen Nederlandse Bond van plattelandsvrouwen) afd. Noord-Holland en afd. Beemster; Molenfederatie Noord-Holland; Stichting Katholiek Onderwijs in Purmerend en de Stichting Plattelandsvernieuwing Beemster.

De toegankelijkheid van archieven en bronnen werd sterk verbeterd door het toevoegen van digitaal doorzoekbare archieftoegangen op de website en Archieven.nl. Eind 2014 was ruim 85 % van de bestaande toegangen online raadpleegbaar. Voortgegaan werd met de digitale ontsluiting van het notarieel archief en de gedigitaliseerde Doop-, Trouw- en Begraafregisters van de kerken (DTB) van voor 1811. Deze dienen als retroacta van de in 1811 ingestelde Burgerlijke Stand. De invoer van de gegevens was grotendeels in handen van vrijwilligers. Het Waterlands Archief heeft voorts inhoudelijk bijgedragen aan het door de gemeente Purmerend financieel gesteunde transcriptie- en vertalingsproject van de Latijnse documenten in het archief van het middeleeuwse St. Ursulaklooster.

Beelddocumentatie

Eind 2014 waren ruim 50.000 afbeeldingen via de Beeldbank digitaal raadpleegbaar. Ten behoeve van de ontsluiting van beeldmateriaal werd intensief samengewerkt met een aantal historische verenigingen in de regio. Door vrijwilligers werd hard gewerkt aan de ordening van kaarten, de beschrijving van foto's en aan de digitalisering van de collectie Oortwijn, bestaande uit c. 2500 pentekeningen, aquarellen en gouaches vervaardigd door de Purmerender Maarten Oortwijn. Bezoekers en verenigingen werden geadviseerd over het gebruik van illustraties ten behoeve van publicaties en het inrichten van tentoonstellingen. Ook dit jaar werd weer beeldmateriaal geschonken, zoals een serie foto's en dia's van Vrouwen van Nu, foto's van Scouting IJdoorn Waterland te Katwoude, luchtfoto's van de gemeente Beemster en diverse foto's van particulieren. Ook werden een kaart en wapenblad van de Purmer verworven en een affiche van de Leidse Briquettenfabriek W. Broeze te Edam. Aangekocht werden een aantal prenten o.m. van Marken, Volendam en een kaart van Edam.

Bibliotheek

Dit jaar werden voor de bibliotheek verschillende publicaties aangekocht, zowel op het terrein van de geschiedenis van Waterland als op het gebied van de archivaliek. Dit laatste in het kader van de deskundigheidsbevordering van de eigen medewerkers. De catalogus van de bibliotheek is ook via de website (en via Archieven.nl) online raadpleegbaar. Met een vaste vrijwilliger wordt gewerkt aan het verder ontsluiten van de Documentatie.

Studiezaal en website

Behalve met genealogie en huizenonderzoek hielden bezoekers zich in toenemende mate bezig met onderzoek naar de lokale en regionale geschiedenis van Waterland. Het totaal aantal bezoeken aan de studiezaal bedroeg in 2014: 2033 (in 2013: 1786). Het meest geraadpleegd werden de archieven van de gemeenten en diens rechtsvoorgangers (stads- en dorpsbesturen).

Het bovenstaande laat zien dat het aantal fysieke bezoeken weer wat is toegenomen ten opzichte van 2013. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de vervroegde overbrenging van de bouwvergunningen

van Purmerend (1990-1999) en Beemster (1990-2010), waardoor het aantal raadplegingen van bouwvergunningen toenam.

In 2014 werd via de website Archieven.nl 1.257.206 keer een archieftoegang van het Waterlands Archief bekeken (tegenover 1.331.757 in 2013). Het aantal virtuele bezoekers in 2014 aan alleen de website van het Waterlands Archief bedroeg: 72.771 (in 2013: 77.946).

Naast de vele telefonische verzoeken en schriftelijke (e-mail) verzoeken om informatie en diensten, werden er in totaal 1123 ambtelijke uitleningen aan de deelnemende gemeenten en HHNK afgehandeld.

Publieksactiviteiten en educatie

Naast de studiezaalbezoeken werden in 2014 in totaal 1585 bezoekers (in 2013: 1206) geteld in het kader van educatie en presentatie. Dit betrof 1189 scholieren en docenten van het basis- en voortgezet onderwijs en 396 geïnteresseerde burgers. Hierbij werd nauw samengewerkt met de Bibliotheek Waterland. Veel van de activiteiten vonden plaats in het historisch informatiepunt Waterland Toen en Nu (WTN) in de overgangsruijme naar de bibliotheek. Eind februari vond een werkbezoek plaats van Elvira Sweet, gedeputeerde Cultuur van de provincie Noord-Holland.

In 2014 stond het thema Taal en Verhaal centraal bij de schoolbezoeken, exposities en presentaties. Speciale aandacht ging verder uit naar de herdenking van het begin van de eerste wereldoorlog.

In dit kader werden inloopmiddagen georganiseerd, waarbij lezingen werden gehouden door o.m. Ismee Thames (NIOD) en René Ros.

In samenwerking met de Nederlandse Genealogische Vereniging (afdeling Zaanstreek/ Waterland) werd iedere maand een vooroudersprekkuur gehouden en werden workshops computergenealogie gegeven, waarvoor veel belangstelling was.

In april werd de jaarlijkse Nieuwenhuijzenlezing gehouden door journalist Ad van Liempt (NIOD) over de jaren na de bevrijding in 1945.

Gedurende de zomer en het najaar werden publieksactiviteiten georganiseerd rond het thema Op Reis, met lezingen over de geschiedenis van het toerisme in Waterland (John Dehé), de eerste scheepvaart (Jaap Haag) en een presentatie door het Historisch Genootschap De Blauwe Tram.

In oktober (Maand van de geschiedenis) werd een verhalenwedstrijd voor middelbare scholen georganiseerd met als thema Vriend en Vijand. Naar aanleiding hiervan werd door Judith Koelemeijer een workshop Schrijven gegeven. De winnende verhalen werden gepubliceerd in het Dagblad Waterland.

Op zondag 23 november werd samen met de Bibliotheek Waterland een open dag georganiseerd in het kader van het thema Taal en Verhaal, met lezingen van o.m. Wim Daniëls over Social Media en de opkomst van 'jongerentaal' en workshops Kalligrafie en Paleografie.

Het Waterlands Archief deed verder mee aan de landelijke verkiezing van *Het stuk van het Jaar*. Het 17^e eeuwse 'slavernij-document' (verzoekschrift van het dorpsbestuur van Landsmeer om vrijlating van de 16-jarige scheepjongen Pieter Vroon) kreeg een verdienstelijke 16^e plaats (van de 49). Hiermee werd veel aandacht gegenereerd van landelijke media zoals RTL Boulevard, De Volkskrant, Met het Oog op Morgen. In de zomer werden opnamen gemaakt in het WA voor het programma Verborgene Verleden, waarin onderzoek werd gedaan naar de voorouders van Jan des Bouvrie. Dit leverde opmerkelijke feiten op zoals de televisie-uitzending in november 2014 liet zien.

Rondom alle evenementen werden goede contacten onderhouden met de media zoals RTV NH, Noordhollands dagblad/Dagblad Waterland, Gezinsblad alsmede met de websites Purmerend Dichtbij.nl en Purmerend Vandaag.nl.

Samenwerking

De samenwerking met de Bibliotheek Waterland was vooral gericht op de publieksactiviteiten in het kader van het thema Taal en Verhaal en de educatieve projecten ten behoeve van de scholen.

Daarnaast vond samenwerking plaats met historische verenigingen, musea zoals het Purmerends Museum, het Comité Open Monumentendag (gemeente Purmerend), de Archeologische Werkgroep Purmerend en werd geparticipeerd in de werkgroep Cultuurhistorie en Toerisme van de gemeente Purmerend. Ook nam het Waterlands Archief deel aan de bijeenkomsten van de Stichting Dijk van een Kust, ter voorbereiding van de herdenking van de watersnoodramp (1916) in 2016. De directeur-

archivaris nam deel aan de vergaderingen van de Kring van Noord-Hollandse archivariissen en werkte, waar wenselijk, samen met de andere Noord- Hollandse archiefdiensten. In het najaar zijn verkennende gesprekken gevoerd met het Gemeentearchief Zaanstad over mogelijke vormen van structurele samenwerking dan wel fusie in de nabije toekomst.

Samenvatting en conclusie

In 2014 is hard gewerkt aan het wegwerken van achterstanden in de archiefbewerking, het verbeteren van de digitale dienstverlening en de structurele samenwerking met de scholen. Ook werd een nieuw beleidsplan gemaakt voor de jaren 2015-2017. Inhoudelijk werd verdere uitvoering gegeven aan het Beleidsplan 2012-2014. Een groot aantal van de hierin geformuleerde doelstellingen kon worden gerealiseerd. Dit kwam ten goede aan de kwaliteit van het archiefbeheer, de dienstverlening en het publieksbereik.